

TMMOB
ÇEVRE MÜHENDİSLERİ
ODASI
İZMİR ŞUBESİ

ENERJİ ve ÇEVRE

Ahmet Avni ATAYOL
TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI İZMİR ŞUBESİ

EGE BÖLGESİ ENERJİ FORUMU
29-30 Mart 2007 İZMİR

Tarihsel gelişim

- İnsanoğlunun bireysel ve toplumsal etkinliklerinin en temel ve önemli girdisi

ENERJİ

- Ateşin keşfi/kontrolü ile uygarlığın başlangıcı
  - Biyokütle: kontrol edilebilirlik ve depolama
  - Diğer: rüzgar, güneş, hidrolik, jeotermal
  - Süreç içerisinde kısıtlı miktarda fosil yakıt

Tarihsel gelişim

- Sanayi devrimi ve sonrası
1700'lerin ortasından bugüne
  - Hızlı sanayileşme
  - Hızlı nüfus artışı ve kentleşme
  - Yoğun ve artan enerji gereksinimi
  - Kömür ve diğer fosil yakıtlar sürekli artışta
  - Kısıtlı kaynaklar ve enerji savaşları

Tarihsel gelişim

- 1900'lerin ikinci yarısı
  - Çevresel etkiler ve yıkımlar
  - 1972 Stockholm Konferansı
    - Sürdürülebilirlik
  - 1973 petrol krizi
    - Stratejik ve ekonomik kaygılar
  - 1992 Rio Konferansı
    - İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
  - 1997 Kyoto Protokolü

Çevresel Etkiler

- Yerel etkiler
  - Yakıt üretimi, işlenmesi, taşınması ve kullanımı sırasında
  - Atıklar (atıksu, katı atık)
  - Emisyonlar (sülfür, azot, partikül, organik bileşikler, ağır metal, radyoaktivite)
  - Hava, su kaynakları, toprak ve bitki örtüsüne
- Küresel etkiler
  - Küresel ısınma & iklim değişikliği (yüksek pay)
  - Ozon tabakası incelmesi (düşük pay)

Yerel Etkiler

- Asit yağmurları
  - Bitki örtüsü (erozyon, küresel ısınma)
  - Toprak (tarımsal üretimde nicel-nitel düşüş)
  - Su kaynakları
  - Yapılar

Yerel Etkiler

- Hava kalitesi
  - Kükürt, partikül, organik, ağır metal, radyoaktivite
  - İnsan sağlığı (solunum yolu hastalıkları, kanser)
  - Toprak ve suda birikim
  - Ekosistemler ve besin zinciri

Yerel Etkiler

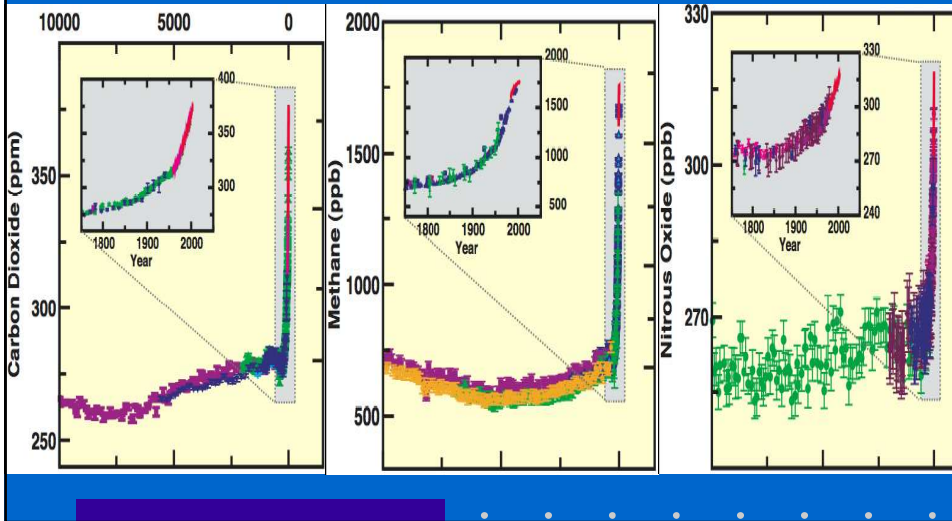
- Atıklar (kül, baca filtratları vb.)
  - Depolama ve bertaraf sorunu
  - Toprak ve su kirliliği
  - radyoaktivite
- Atıksu (proses ve soğutma suyu)
  - Alıcı ortamda fiziksel-kimyasal bozulma

Küresel Etkiler

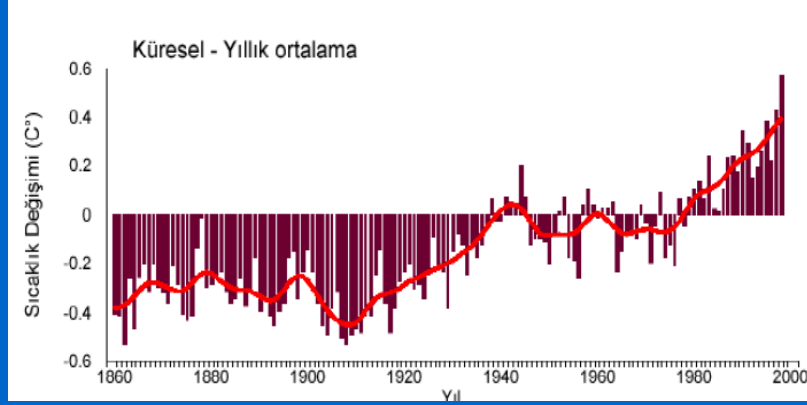
- En önemlisi:

KÜRESEL ISINMA ve İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Atmosferik CO_2 , CH_4 ve N_2O

Ortalama küresel sıcaklık değişimi

- Buzul erimesine bağlı olarak deniz seviyesinde 10-20 cm yükselme
- Ortalama yağışlarda her on yılda %3'e varan azalma

İklim değişikliği ve olası etkileri

Değişim	Olasılık	Etki
Tüm bölgelerde sıcaklık artışı ve daha fazla sayıda sıcak gün	Yüksek	<ul style="list-style-type: none"> • Hasta, yaşlı ve yoksul nüfusta ölümler • Evcil ve yabani hayvanlarda sıcaklık şoku • Tarımsal ürünlere zarar • Artan soğutma ihtiyacı • Enerji arz belirsizlikleri
Daha yüksek en az sıcaklıklar, daha az sayıda soğuk gün, soğuk dalgaları	Yüksek	<ul style="list-style-type: none"> • Hasta, yaşlı ve yoksul nüfusta ölümler • Tarımsal ürün zararları • Zararlıların etki alanının genişlemesi
Şiddetli yağmurlar	Yüksek	<ul style="list-style-type: none"> • Seller, çığ ve toprak kayması • Erozyon artışı • Tarımsal alan ve ürün kaybı • Sigorta masraflarının artışı
Yaz sıcaklıklarında artış ve kuraklık tehdidi	Orta	<ul style="list-style-type: none"> • Ürün verimlerinde düşüş • Orman yangınları • Su kaynaklarına zarar
Tropikal fırtına ve rüzgar şiddetlerinde artış	Orta	<ul style="list-style-type: none"> • Can kaybı, salgın hastalıklarda artış • Kıyı erozyonu ve zararları • Kıyı ekosistemlerine zarar
El Nino tipi kuraklık ve sel	Orta	<ul style="list-style-type: none"> • Can, mal kaybı • Tarımsal ürün kaybı • Enerji arz belirsizlikleri
Asya'da Muson şiddetinde artış	Orta	<ul style="list-style-type: none"> • Sel ve kuraklık

Büyük doğal afetler ve ekonomik kayıplar

	1950-60	1960-70	1970-80	1980-90	1990-2000
Sayı	20	27	47	63	87
Ekonomik Kayıp	39.6	71.1	127.8	198.6	608.5

Kyoto Protokolü

- Çözüm için yeterli mi ???
- En büyük üretici ABD taraf değil
- Sadece bir fren girişimi ancak
fren mesafesi çok kısa
- Getirdiği mekanizmalar tartışmalı
  - Emisyon ticareti ??? (parasıyla kirletme hakkı)
- Enerji yoğun sektörlerin taşınması

Çevresel sorunlar nasıl çözülebilir ?

- Kayıpların azaltılması
- Enerji tüketiminin azaltılması – tasarruf
- Tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi
- Verimliliğin artırılması (enerji - sanayi)
- Temiz teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılması
- Çeşitlendirme, bağımlılık azaltma, çevre
  - Yerel ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları

Türkiye’de durum

- Dışa bağımlı (> %70)
- Fosil ağırlıklı (>%85)
- Düşük verimlilik (enerji dönüşümü, enerji yoğunluğu)
- Yüksek kayıp
- Düşük çevre performansı
- Sera gazı emisyonlarında >%70 artış (1990’a göre)

Türkiye’de durum

- Yenilenebilir payı:
  - Toplam birincil enerji arzında %13, elektrikte %25 civarı
- Dağılım dengesiz
  - TBEA: %50 biyokütle (klasik-ticari olmayan)
  - Elektrik: %99 hidroelektrik
- Potansiyel kullanılmıyor
  - hidro %35, jeotermal %2, rüzgar %1)
- Projeksiyonlara göre 20 yıl içinde TBEA’da %7

Türkiye’de durum

- Biyokütle örneği:
  - Türkiye’de 20 yıl içinde %6’dan %1’e inecek (öngörü)
  - AB 2010 YEK hedefi TBEA’da %12, elektrikte %22
sadece biyokütle sırasıyla %8.5 ve %8
- Yerli düşük kaliteli kömür
  - Yüksek sülfür, kül, ağır metal ve radyoaktivite içeriği
  - Mevcut durumda düşük teknolojili (düşük verimli ve yüksek çevre maliyetli santrallerde) santraller ve evsel kullanım
  - Evsel değil büyük ölçekli kullanıma uygun (temiz ve ileri teknoloji şartıyla)
  - Türkiye’nin kömür araştırma enstitüleri kapatıldı

Enerji ve Çevre Politikaları

- Yanlış politikalar ve çıkar ilişkileri nedeniyle
  - Artan dış bağımlılık
  - Teknoloji geliştirme olanaklarının azalması
  - Düşük yabancı teknoloji
  - Yapay bir ekonomi/çevre-insan ikilemi
  - Bu ikilemde yanlış seçim = ekonomi
    - En önemli sektörlere ÇED muafiyetleri
    - Yargı kararlarına rağmen çalıştırılan santraller
    - Sektör ve teknoloji ayrımı yapmadan teşvik

Enerji ve Çevre Politikaları

- Nükleer enerjiye yatırım
  - Yüksek yatırım ve üretim maliyeti
  - Dışarıya bağımlılık (teknoloji, yakıt işleme)
  - Atık sorunu
  - Teknoloji seçimi
  - İşletme ve denetim ???
  - Çevresel ve askeri güvenlik riski
  - TAEK'e 3 milyon YTL ödenek

Ege Bölgesi

- Termik santraller ve Yatağan örneği
  - Düşük kaliteli yakıt (sülfür, uranyum, kül)
  - Yanlış proses (yüksek emisyon değerleri)
  - Atık ısı değerlendirilmiyor
  - Yargı kararlarına karşın işletiliyor
  - Solunum yolu hastalıkları Muğla merkeze göre 2 kat yüksek (%28'e %14)
  - Çoğu ekonomik ömrün 2. yarısında (son 5-10 sene)

Ege Bölgesi

- Geniş yenilenebilir enerji potansiyeli
  - rüzgar
  - Jeotermal
  - Güneş
  - Küçük hidroelektrik
  - Biyokütle
    - Tarım ve tarıma dayalı sanayi & kentsel atıklar
    - Büyük ölçekli besicilik yaygınlaşıyor
    - Atıkların değerlendirilmesi (+ çevresel kazanç)

Sonuç

- Enerji sektörü yerel ve küresel etkileriyle çevre ve insan sağlığı üzerinde büyük baskı oluşturmaktadır.
- Baskının hafifletilmesi ve yok edilmesi için mevcut enerji ve çevre politikalarının odağına *çevre ve insan*'ı koyan bütünsel bir yaklaşım geliştirilmelidir.

Sonuç

- Bu yaklaşım çerçevesinde oluşturulacak gerçekçi hedefler doğrultusunda,
  - öncelikle enerji tüketiminin azaltılmasına yönelik tedbirler hayata geçirilmeli (tasarruf ve verimlilik)
  - yerli ve yenilenebilir kaynaklarımızın değerlendirilmesine yönelik yatırımlar desteklenmeli
  - Eski ve kirlenici teknolojilerin ithali engellenerek, yerli teknolojinin geliştirilmesini amaçlayan ciddi bütçeli Ar-Ge programları oluşturulmalıdır.

•
•
•

DÜZENLEYİCİ
ve
DİNLEYİCİLERE

TEŞEKKÜRLER

• • • • • • • •